

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Дмитро ШВЕЦЬ

2025

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Тетяни КІРІЄНКО на тему «Право людини
на безпеку: теоретико-правове дослідження», поданої на здобуття ступеня
доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації аспірантки Тетяни КІРІЄНКО на тему «Право людини на безпеку: теоретико-правове дослідження», а також за результатами об'єктивної оцінки рецензентів та експертної позиції учасників фахового семінару, проведеного 22 вересня 2025 року, констатує наступне:

Тема дослідження є актуальною. Цінність безпеки є важливою для держави у всі часи розвитку цивілізації. Утім, сьогодні особливої значущості набуває зміст безпеки як захист людини й суспільства в контексті забезпечення соціальної безпеки загалом. В умовах сучасних глобально-соціальних трансформаційних процесів і постійних потенційних загроз безпеці людини стає актуальною проблематика права людини на безпеку як основоположного права.

Забезпечення безпеки людини, як однієї з головних функцій держави, є змістом політики України у сфері національної безпеки. Саме від виду політичного режиму залежить і розуміння змісту безпеки, і формування механізму її забезпечення на державному рівні. Україна як і більшість держав у сучасному світі є демократичною, правовою державою. Демократія є найефективнішим механізмом вирішення політичних питань, а також реалізації громадянських ініціатив з питань забезпечення національної безпеки. Проте під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників навіть у демократичних державах можуть формуватися такі системи забезпечення безпеки людини, які не завжди відповідають ідеалам демократії та конституційним засадам захисту прав людини, принципу верховенства права. Порушення конституційних засад задля забезпечення безпеки створює небезпеки й загрози для людини, суспільства та держави загалом. Окрім того, на стан безпеки в державі впливають й інші чинники, серед яких: глобалізація, технологічна революція, ступінь захищеності інформаційного простору, досягнення сучасної науки та медицини тощо. З огляду на це, в сучасному суспільстві загострюються проблеми та частішають випадки негативного впливу на безпеку людини у всіх сферах її життєдіяльності.

Із розвитком суспільства, поступовою трансформацією ролі держави у механізмах закріплення, гарантування та реалізації прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина зростає значення держави у забезпеченні безпеки особи, зокрема й в Україні. Відповідно взаємовідносини, які виникають між державою, суспільством і громадянином під впливом демократичних чинників зумовлюють зміну категорії «безпека», наповнення її новим змістом, центральним елементом якої стає власне сама людина. У зв'язку із цим виникає потреба у переосмисленні та формуванні нових концептуальних засад права людини на безпеку в сучасних умовах демократичного розвитку України як правової держави. Тому перед сучасними дослідниками безпеки стоїть завдання виявлення особливостей змістовного наповнення права людини на безпеку та механізму його забезпечення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 09.05.2023 р. № 463; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 30.04.2024 р. № 476; Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, а також теми науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (номер державної реєстрації № 0122U002405).

Метою дисертації є теоретико-правовий аналіз права людини на безпеку та визначення на його основі особливостей механізму реалізації цього права в сучасних умовах.

Для досягнення цієї мети було визначено такі **завдання**:

- розробити етапність концептуального розвитку права людини на безпеку;
- охарактеризувати систему методів дослідження права людини на безпеку;
- визначити особливості змістовного наповнення поняття «право людини на безпеку»;
- проаналізувати системно-структурні зв'язки права людини на безпеку у сфері прав людини;
- визначити основні аспекти взаємодії національної безпеки та права людини на безпеку;
- охарактеризувати загрози безпеці людини як підсистеми національної безпеки;
- встановити особливості юридичних механізмів забезпечення та захисту права людини на безпеку в сучасних умовах;

- обґрунтувати доцільність імплементації норм міжнародного гуманітарного права у правову систему України;
- визначити особливості обмежень прав і свобод людини в умовах надзвичайного та воєнного стану в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення й захисту права людини на безпеку як складової частини системи прав людини та підсистеми національної безпеки держави.

Предмет дослідження – право людини на безпеку, його теоретико-правове розуміння.

Методологічна основа дослідження. Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, що використовувалися з урахуванням поставлених у роботі мети та завдань, а також специфіки об'єкта і предмета дослідження.

Діалектичний метод наукового пізнання використовувався протягом усього дослідницького процесу та дав можливість здійснити аналіз тенденцій та особливостей еволюції права особи на безпеку. Діалектичний метод дозволив сформулювати висновки щодо різновидів та природу загроз (небезпек) праву людини на безпеку (підрозділ 2.3).

Також вагоме значення при дослідженні відіграє порівняльно-правовий метод, за допомогою якого маємо змогу дослідити особливості реалізації права людини на безпеку в зарубіжних країнах (США, Франції тощо) та використовувати їх позитивний досвід (підрозділи 1.1, 3.2, 2.2, 2.3).

Важливе значення в пізнанні сутності забезпечення безпеки людини має історико-правовий метод, який передбачає розкриття змісту і структури основних етапів виникнення й розвитку права людини на безпеку, умов та чинників, що впливають на його закріплення на рівні чинного законодавства. Цей метод використовувався під час написання підрозділу 1.1 дисертації.

Феномен безпеки також досліджено за допомогою соціологічного методу, який виявив реальний стан захищеності людини, суспільства і держави від потенційних викликів та загроз в сучасних умовах (підрозділи 2.2, 2.3, 3.3).

Формально-юридичний метод застосовувався під час аналізу різноманітних джерел права, та особливостей дії їх норм у забезпеченні безпечного середовища людини та реалізації права на безпеку (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1 3.2, 3.3).

Наукова новизна одержаних результатів визначається постановкою та вирішенням актуальної і багатоаспектної наукової проблеми права людини на безпеку як фундаментального права людини, а також як складової системи прав людини та підсистеми національної безпеки. Під час проведеного дослідження отримано нові наукові положення, які мають вагоме теоретичне і практичне значення для загальнотеоретичної юриспруденції. У межах дослідження:

уперше:

- розроблено періодизацію концептуального розвитку права людини на безпеку у світі, виокремлено п'ять основних етапів: філософсько-науковий період (XIV-XV ст. – XVI-XVII ст.); період буржуазних революцій та

нормативно-правового закріплення прав людини (II половина XVII ст. – початок XX ст.); перехідний етап – період між двома світовими війнами (1918 – 1939 роки), період інституціоналізації права людини на безпеку на міжнародному рівні (1945 – 1980 роки), сучасний період (друга половина 1980 року – сучасний період);

- визначено чинники, які пояснюють причини розбіжностей періодизації концепцій права людини на безпеку у різних країнах: хронологічні розбіжності процесів трансформації суспільства в окремих частинах світу; приналежність до різних типів держав з огляду на формаційний та цивілізаційний підходи до їх типологізації; відмінність за часом та способами інституціоналізації окремих прав та свобод у національних системах права;

- встановлено, що принципи права людини на безпеку складаються із чотирьохрівневої ієрархічної побудови: загально-правові принципи, галузево-правові принципи, інституціональні, принципи обмеження прав і свобод людини в інтересах безпеки особи, суспільства та держави;

- запропоновано удосконалити Закон України «Про національну безпеку України» та доповнити його переліком загроз національній безпеці із акцентом на забезпечення особистої безпеки громадян; визначити в ньому критерії пропорційності та обережності при застосуванні сили; встановити санкції за порушення положень Додаткових протоколів до I та II Женевських конвенцій;

- запропоновано змінити назву Закону України «Про національну безпеку України». Закон України «Про національну безпеку України» оперує поняттями, які дещо підміняють його зміст. Мова йде про вихідну категорію «національна», що є похідною від поняття «нація». Тому більш чітка термінологічна назва базового закону у сфері безпеки має формулюватися як Закон України «Про безпеку людини, суспільства та держави»;

- визначено особливості правової регламентації реалізації механізмів забезпечення права людини на безпеку (в умовах мирного часу та збройного конфлікту), які разом сприймаються як комплексний (відокремлений) міжгалузевий інститут, що обумовлює необхідність впровадження інтегрованого підходу до реформування існуючих правових, організаційних та інформаційно-комунікаційних інструментів цього інституту;

- зроблено висновок, що формування інституту права людини на безпеку можливе за умови прийняття окремого Закону України «Про право людини на безпеку». Він дасть змогу комплексно врегулювати інститут права людини на безпеку, визначати основні принципи, суб'єктів забезпечення безпеки, систематизований перелік загроз безпеці людини, механізми реалізації права на безпеку та захист, юридичну відповідальність за порушення цього права;

удосконалено:

- авторське визначення поняття «безпека людини», що базується на комплексному підході у розумінні права людини на безпеку. Безпека людини – це система взаємопов'язаних та взаємодіючих різних за обсягом та характером суспільних відносин, які формують відповідний стан, за яким людина (особа), суспільство, держава та міжнародна спільнота здатні протистояти наявним і прогнозованим викликам або негативним впливам (як зовнішнім, так і

внутрішнім). При цьому забезпечення безпеки людини має: а) багатшарову складову, якій належать ознаки міжгалузевого інституту права з відокремленою системою (комплекс прав та свобод, що складають основу права людини на безпеку), принципами, функціями та механізмами забезпечення; б) багаторівневу систему, що передбачає взаємодію всіх її складових (людини, держави, суспільства та міжнародної спільноти). Втім, пріоритетність у забезпеченні безпеки визначених складових можуть змінюватися залежно від характеру загроз;

- поняття права людини на безпеку, під яким слід розуміти невід'ємне природно-правове та універсальне суб'єктивне право кожної особи, що виражає її можливість існування, розвитку та самореалізації в умовах захищеності від різних видів загроз життю, здоров'ю, свободам, гідності та іншим основоположним цінностям, забезпечене системою правових, політичних, соціальних та інституційних гарантій з боку держави та міжнародної спільноти;

- обґрунтування висновку, що право людини на безпеку визначено як основоположне право людини, яке включає відсутність загроз у всіх сферах життєдіяльності суспільства з метою реалізації законних інтересів, недоторканності та свободи людини. Права людини, сама людина і її безпека є квінтесенцією світоустрою, і з урахуванням цього, держава та національна безпека повинні служити на благо цієї цінності. Концепція безпеки людини є головним складником національної безпеки, наповнюючи її гуманістичним змістом.

- наукову позицію про те, особливості обмежень прав і свобод людини в умовах надзвичайного та воєнного стану в Україні повинні відповідати таким принципам: принцип пропорційності (співвідношення мети обмежень із засобами та способами її досягнення – збалансованість публічних інтересів та інтересів окремої людини в разі виникнення потреби в обмеженні її прав); принцип економічної ефективності (наявність економічних вигод, які не повинні приносити більшої шкоди, ніж загрози, проти яких вони спрямовані); принцип регламентації запроваджуваних обмежень (термін, на який запроваджуються обмеження, коло осіб, сфера діяльності або територія, на які поширюються обмеження, характер запроваджуваних обмежень (постійний чи тимчасовий));

набули подальшого розвитку:

- методологічні підходи наукового дослідження комплексних міжгалузевих політико-правових явищ (у тому числі права людини на безпеку) шляхом конвергенції загально-наукових, спеціально-наукових та приватно-наукових методів дослідження;

- ідеї щодо розмежування правових режимів забезпечення права людини на безпеку: загального та спеціального. Виокремлено категорії осіб, щодо яких застосовується спеціальний правовий режим забезпечення прав людини: діти, жінки, біженці, державні службовці і посадові особи, меншини, особи з інвалідністю тощо;

- класифікація видів загроз праву людини на безпеку за суб'єктом складом. Така класифікація надає можливість реально оцінити ступінь

небезпеки загроз, проаналізувати їх види: загроза безпеці з боку людини, загроза безпеці з боку суспільства, загроза безпеці з боку держави, загроза безпеці на глобальному рівні;

- передумови взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами національної безпеки: взаємозумовленість діяльності людини, держави, суспільства, міжнародної спільноти; сприяння міжнародних сил забезпеченню безпеки прав людини; регламентація умов і меж обмежень прав людини в умовах загроз і ризиків; публічна влада має бути обмежена основними правами і свободами людини та громадянина; умовою відносин є збереження незалежності та неупередженості судових інституцій незалежно від змін у суспільно-політичному складі;

- наукові дослідження юридичних механізмів забезпечення права людини на безпеку, які спрямовані на розмежування аспектів його прояву, зокрема статичний (як сукупність можливостей для самої людини та гарантій з боку суспільства, держави, міжнародної спільноти) та динамічний (через відповідні механізми, здатні захистити це право). Юридичні механізми забезпечення безпеки прав людини мають ефективно впливати на вирішення основних завдань у механізмі правового регулювання забезпечення безпеки, зокрема: утвердження в суспільстві принципів рівності, свободи і демократії, соціальної справедливості, визнання людини найвищою соціальною цінністю; усунення потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз, воєнних конфліктів та суспільних потрясінь; культивування в суспільстві таких способів вирішення складних проблем як переговори (медіація), діалоги тощо; удосконалення механізмів реалізації норм права в Україні.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

- науковій діяльності – для проведення подальших наукових досліджень права людини на безпеку в сучасній юридичній науці;
- правотворчій діяльності – для удосконалення чинного законодавства у сфері забезпечення національної безпеки та безпеки людини;
- правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності органів державної влади щодо забезпечення права людини на безпеку;
- освітньому процесі – матеріали дисертації використовуються в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ при викладанні навчальних дисциплін «Теорія держави та права», «Міжнародне право», «Міжнародний захист прав людини» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 29.05.2024 № 33), а також можуть бути використані під час підготовки методичних матеріалів з таких навчальних дисциплін як: «Філософія права», «Конституційне право», «Право Європейського Союзу».

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить

249 сторінок, із яких основний текст розміщено на 177 сторінках. Список використаних джерел налічує 416 найменувань.

Апробація результатів дисертації. Базові положення та теоретичні висновки, а також узагальнення та рекомендації обговорювались на засіданнях кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ.

Апробація результатів дисертації проводилася шляхом їх обговорення на наукових, науково-практичних конференціях міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів. Основні положення роботи апробовані на науково-практичних заходах: VIII Всеукраїнському круглому столі «Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції» (м. Львів, 8 грудня 2022 р.); Міжнародному круглому столі «Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки» (м. Львів, 23 лютого 2023 р.); II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Recent Trends in Science Proceeding of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference» (м. Дніпро, 4-5 травня 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ» (м. Львів, 09 червня 2023 р.); науковому семінарі «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період» (м. Львів, 23 червня 2023 р.); Всеукраїнському круглому столі «Державотворення та правотворення в умовах війни та післявоєнний період» (м. Львів, 15 грудня 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки» (м. Львів, 22-23 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані у дисертації, викладені у 12 наукових публікаціях, з яких 5 статей опубліковано в юридичних фахових виданнях України, та 7 тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів наукових і науково-практичних заходів.

Результати дослідження попередньо оприлюднено у публікаціях здобувачки за темою дисертації.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кірієнко Т. П. Еволюція підходів до розуміння поняття «право людини на безпеку»: вітчизняна та зарубіжна доктрина. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Право». 2023. Вип. 77, ч. 1. С. 95–103.
2. Кірієнко Т. П. Забезпечення безпеки людини на глобальному рівні: виклики і завдання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 27–30.
3. Кірієнко Т. П. Забезпечення безпеки людини (human security) крізь призму міжнародно-правового захисту: загальнотеоретична характеристика. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 27–33.
4. Кірієнко Т. П. Принципи обмеження права і свобод крізь призму забезпечення безпеки людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Право». 2024. Вип. 81 (1). С. 116–124.

5. Кірієнко Т. П. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в Україні в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право: збірник наукових праць. Кропивницький. 2025. Вип. 9. С. 116-122.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кірієнко Т. Право людини на безпеку. *Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції* : зб. тез доп. учасн. VIII Всеукр. круглого столу (м. Львів, 8 груд. 2022 р.) / упор. : Д. Є. Забзалюк, В. О. Кучер. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 84–86.

2. Кірієнко Т. П. Прояв права людини на безпеку в безпекових середовищах. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки* : зб. тез Міжнар. круглого столу, 23 лют. 2023 р. / упор. : Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 82–85.

3. Кірієнко Т. П. Концептуальні засади безпеки людини: тенденції глобалізації. *Recent Trends in Science: Proceeding of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference*, May 4–5, 2023. Dnipro, 2023. P. 159–161.

4. Кірієнко Т. П. Торгівля людьми та безпека людини: концептуальні засади забезпечення міжнародної співпраці держав. *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції: Україна та світ* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 черв. 2023 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 93–98.

5. Кірієнко Т. П. Право людини на безпеку як фундаментальне конституційне право. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період* : матер. наук. семінару, 23 черв. 2023 р. / упор. : Д. Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 77–79.

6. Кірієнко Т. П. Соціальна безпека людини в умовах війни: сучасний стан та шляхи забезпечення. *Державотворення та правотворення в умовах війни та післявоєнний період* : зб. тез доп. учасн. Всеукр. круглого столу (м. Львів, 15 груд. 2023 р.) / упоряд. : Д. Є. Забзалюк, В. О. Кучер. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 89–92.

7. Кірієнко Т. П. Безпека особистості та міжнародна безпека в умовах війни в Україні: глобальні тенденції та загрози. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки* : матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 22–23 лют. 2023 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 404–408.

З огляду на викладене, фаховий семінар кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ приймає рішення надати Висновок про те, що дисертація Тетяни КІРІЄНКО на тему «Право людини на безпеку: теоретико-правове дослідження», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»:

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена у дванадцяти публікаціях, зокрема п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено Міністерством освіти і науки України, а також семи тезах доповідей на науково-практичних заходах, що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) виконана дисертанткою самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження авторки;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова засідання:

доцент кафедри загальноправових дисциплін

факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів

досудового розслідування Національної поліції України)

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Валерій ШИШКО